

اکران «خدای جنگ» نشان داد سینمای ایران هنوز می تواند روی مسئله «اکران بین المللی» حساب بازکند

سینما بدون مرز

ایمان عظیمی خبرنگار گروه فرهنگ

۳۰ تیرماه بود که رائد فریدزاده، رئیس سازمان سینمایی در همایش هزینه‌ها و شیوه‌های تأمین سرمایه از تولید مشترک سینمای ایران با دیگر کشورها سخن گفت و بر این مهم تأکید کرد که برای فراتر رفتن از چهارچوب‌های داخلی باید طرحی نو درانداخت. رئیس سازمان سینمایی تشریح کرد: «در چنین شرایطی اگر بخواهیم وضعیت سینمای ایران را از چهارچوب و محدوده محلی و منطقه‌ای فراتر ببریم، چاره‌ای نیست جز اینکه آن را در قیاس جهانی ببینیم وافق سینمای ایران، افق استانداردهای جهانی باشد و به تولیدات مشترک جهانی پیوند بخورد و اگر می‌خواهیم از نظر اقتصادی برای سینما خود، چرخه‌ای را در نظر بگیریم چاره‌ای نداریم جز اینکه تولیدات مشترکی داشته باشیم.» فریدزاده در حالی این سخنان را ایراد کرد که سینمای ایران چه پیش و چه پس از انقلاب بارها طعم تولید مشترک را به اشکال گوناگون چشیده و از این امتحان سر بلند بیرون نیامده است. برای زدن پنبه «تولید مشترک» در ابتدا باید به تعریف جامع و مانعی از این مفهوم دست پیدا کنیم. تولید مشترک فرایندی است که در آن پروسه ساخت فیلم یا سریال مربوط توسط چند کمپانی فیلمسازی از کشورهای مختلف به ثمر می‌رسد. این

از زی مووی ها تا موزیکال های آبکی

برای بررسی پدیده بامزه و تاریخی تولید مشترک در سینمای ایران، لازم نیست تا به دوره پهلوی برگردیم و پرونده تولیدات مشترک سینمایی مان با ترکیه، آمریکا، هند، ایتالیا و... را مرور کنیم. سینمای عامه پسند ما در دهه‌های ۴۰ و ۵۰ اقتضانات خاص خود را در زمینه تولید فیلم‌ها و به‌طور کلی محصولات فرهنگی داشت که مقایسه آن در سیر تطور سینمای ما به‌خصوص در جریان وقوع انقلاب اسلامی و جریانات بعد آن امری لغو و بیهوده است. باری، ایران اسلامی به دلیل قرار گرفتن در شرایط استثنایی و پیچیده با یک‌سری محدودیت و همین‌طور ظرفیت‌های بالقوه مواجهه است که اگر بتواند از آن بهره‌برد، هیچ احتیاجی به پذیرش قواعد بازار آزاد نخواهد داشت که غربی‌ها آن را مدیریت می‌کنند ولی در این فرصت بد نیست نگاهی گذرا به تولیدات مشترک این سال‌ها بیندازیم تا متوجه شویم باید عطای آن را به نقایش بخشید و دست به انجام کارهای بزرگ زد. فیلم سینمایی «لایه‌های دروغ» تولید مشترک بنیاد سینمایی فارابی و

اکران بین المللی سینمای ما را رستگار می کند

این‌طور به نظر می‌رسد نظر رئیس محترم سازمان سینمایی مبنی بر تولید مشترک، مبتنی بر اکران داخلی است و قصد دارد این پیام را به تولیدکنندگان فیلم‌های سینمایی منتقل کند که با استفاده از ویرترین بازیگران خارجی، شرایط نمایش عمومی آثار را در درون مرزهای ایران تسهیل کند وگرنه تجربه نشان داده تولید مشترک هیچ نفعی برای ما ندارد. مسئله‌ای که در این میان می‌تواند نفع مالی و فرهنگی هتگفتی را نصیب فیلم‌های سینمایی ما بکند آزاد شدن ظرفیت اکران در بازارهای بین‌المللی است.

فنلاند در بخش مسابقه چهلمین دوره جشنواره فیلم فجر به نمایش در آمد. نتیجه کار قابل‌قبیل‌بینی بود، فیلم جز طراحی نسبتاً خوب سکانس‌های اکشن، مضحک و به‌غایت خنده‌دار از کار درآمد و مردم و اهالی رسانه در جشنواره حسابی فیلم و صاحبانش را دست انداختند. لایه‌های دروغ یک زی‌مووی تمام‌عیار بود که بیش از کمدهای سطحی روی پرده از مخاطبانش خنده می‌گرفت ولی اکرانش در سال ۱۴۰۳ با شکست بدی مواجه شد. فیلم با اسم جدید «تاوان» در رتبه پنجاهویکم جدول اکران قرار گرفت و فقط ۱۸۶ میلیون تومان فروش کرد؛ آن‌هم در شرایطی که بنیاد فارابی برای تولید این فیلم سهم یک‌میلیارد تومانی‌اش را پیش‌تر پرداخت کرده بود ولی کل فروش لایه‌های دروغ در بازارهای داخلی حتی نتوانست ۲۰ درصد از این مبلغ را پوشش دهد، تأمین هزینه‌ها و به سود رسیدن که پیشکش. فیلم اگر تبلیغات میدانی خوب و مناسبی داشت می‌توانست بسا تأکید بر ظرفیت‌های ژانری و همین‌طور زی‌مووی بودن اثر به فروش

خوبی برسد ولی این اتفاق نیفتاد تا سرانجام کار برای یکی از تولیدات مشترک سینمای ایران در داخل کشور عاقبت خوب و خوشی نداشته باشد. از اکران بین‌المللی تاوان (لایه‌های دروغ) هنوز خبری نشده اما فیلم در سرویس استریم «آمازون پرایم» در دسترس عموم قرار دارد. گستردگی فرهنگی بازار سینمای بالیوود به‌عنوان یکی از رقبای اصلی سینمای آمریکا و نزدیکی روح تولیدات آن به ذائقه مخاطبان ایرانی باعث شده تماشای آثار هندی در طول چندین دهه به یک سنت در میان خانواده‌های ما بدل شود. «سلام بعبنی» در مقام اولین تولید مشترک سینمای ایران و هند، اکران بسیار خوب و مناسبی را در بازار داخلی ایران تجربه کرد. این فیلم در طول ۱۵ هفته اکران در سال ۱۳۹۵ در رتبه سوم جدول فروش، بالاتر از «آباد و یک روز»، «لانتوری» و «بادیگارد» قرار گرفت و باعث شد قریان محمدپسور و جواد نوروزبیگی به‌عنوان کارگردان و تهیه‌کننده اثر زمینه را برای ساخت فیلم دوم مهیا کنند. در مورد عملکرد گیشه سلام بعبنی در

هندوستان، اروپا و کانادا با وجود قول‌وقرارهای تهیه‌کننده مبنی بر اکران خارجی بی‌نظیر این فیلم هیچ اطلاعاتی در دسترس نیست، با وجود همه این مسائل، محمدپور فیلم دومش را نیز در هند کلید زد ولی نتیجه حتی در اکران داخلی هم خوشایند نبود. این فیلم که «دختر شیطان» نام داشت در جدول فروش سال ۱۳۹۸ با گیشه نزدیک به ۹۰۰ میلیون‌تومانی رتبه سسی‌ونهم را به دست آورد. «هست عشق» آخرین فیلم سینمایی حسن فتحی درگیر مسائلی حقوقی ریز و درشتی با طرف ترکیه‌ای شد. فیلم در اکران سال ۱۴۰۳ در میان هجوم شبه‌کمدی‌ها و فیلم‌های لوذه، به فروش قابل‌اعتنا و توجه ۱۲۰ میلیاردتومانی دست‌یافت ورتبه ششم گیشه را از آن خود کرد. شهریور سال گذشته بود که حسن فتحی اعلام کرد مست عشق از دو ماه دیگر، یعنی از آبان در سالن‌های سینمای ترکیه به نمایش درمی‌آید ولی از آن روز تاکنون هنوز هیچ اطلاعی از چندوچون اکران این فیلم در همسایه غربی کشور ما در دسترس نیست.

برای مخاطب عام سینما در سراسر دنیا ساخته شود، از بیننده ایرانی گرفته تا تماشاگر روس با آن ارتباط برقرار می‌کنند و همین مسئله توفیق اقتصادی زیادی به وجود می‌آورد؛ قسمت نخست انیمیشن سینمایی «پسر دلفینی» در سال ۱۴۰۱، ۲۹ میلیارد تومان در شرایط کرونایی آورده اقتصادی داشت ولی فیلم بیشتر فروش خود را مدیون اکران بین‌المللی بود. این اثر فقط در روسیه ۲۳ میلیارد تومان به دست آورد که و مع تمام تولیدات مشترک سینمای ایران را به تنهایی خواباند. تجربه فروش سریال‌های پر مخاطب تلویزیون در بازارهای

غرب آسیا و کشورهای مسلمان نیز ثابت کرده که مدیوم تصویر در کشور ما برای ایستادن روی پای خود، بیش از هر چیز نیاز به حضور در بازارهای جهانی، به‌خصوص گیشه کشورهای دوست و همچنین تصاحب آتنن تلویزیون آن‌ها دارد. سریال «یوسف پیامبر» شاید از نظر کیفیت ساخت اثر قابل توجه و ارزنده‌ای نباشد، اما به دلیل فهم فیلمساز فقید آن از علاقه مسلمانان به تماشای یک داستان قرآنی، در منطقه دیده می‌شود و محبوبیت آثار ایرانی را به‌عنوان یک کالای فرهنگی در پی دارد.

تولیدات مشترک ایران با کشورهای دیگر					
ردیف	نام فیلم	کارگردان	کشور/ کشورهای شریک	سال تولید / اکران تقریبی	میزان فروش در ایران(حدودی)
۱	شکار رویاه	مجید جوانمرد	ارمنستان	۱۳۷۲	۹ میلیون
۲	تولد ی دیگر	عباس رافعی	لبنان	۱۳۸۶	-
۳	فرش باد	کمال تبریزی	ژاپن	۱۳۸۱	۱۱۸ میلیون
۴	صدای تیره	بهروز افخمی	کانادا	۱۳۹۸	-
۵	رقص با رؤیا	محمود کلاری	آرژانتین	-	-
۶	بازمانده	سیف‌الله داد	سوریه	۱۳۷۳	-
۷	شاهزاده روم	هادی محمدیان	لبنان	۱۳۹۳	۴ میلیارد و ۵۰۰ میلیون
۸	سلام بعبنی	قریان محمدپور	هند	۱۳۹۵	۱۵ میلیارد
۹	زغال	اسماعیل منصف	فرانسه	۱۳۹۶	-
۱۰	یهوا	آناهید آباد	ارمنستان	۱۳۹۶	-
۱۱	مست عشق	حسن فتحی	ترکیه	۱۴۰۳	۱۲۰ میلیارد
۱۲	درخت خاموش	فایسال سویسال	ترکیه	۱۴۰۱	-
۱۳	ترانه‌ای عاشقانه برایم بخوان	مهرداد غفارزاده	ترکیه	۱۳۹۷	۲۷۶ میلیون
۱۴	بوتاکس	کاوه مظاهری	کانادا	۱۳۹۹	-
۱۵	اولین تولد	علی عطشانی	آمریکا	۱۳۹۸	-
۱۶	الماس قلب ایرانی	سعید کشاورز	روسیه	۱۴۰۳	-
۱۷	ماهی روی قلاب	محمی‌الدین مظفر	تاجیکستان، روسیه	۱۴۰۳	-
۱۸	کیک محبوب من	مریم مقدم و بهتاش صناعی‌ها	فرانسه، سوئد، آلمان	۱۴۰۳	-
۱۹	در سرزمین برادران	علیرضا قاسمی، امیرفضلی	فرانسه، هلند	۱۴۰۳	-
۲۰	یک تصادف ساده	جعفر پناهی	فرانسه، لوکزامبورگ	۱۴۰۴	-
۲۱	لایه‌های دروغ	رامین سهراب	فنلاند	۱۴۰۰	-

«فرهیختگان» روند تولیدات مشترک سینمای ایران با دیگر کشورها را بررسی کرد

منفی ۲۱

مریم فضائی خبرنگار گروه فرهنگ

حالا دیگر وقتی تیزرآپایانی یک فیلم را نگاه می‌کنی، بعد است با اسم یک کشور روبه‌رو شوی؛ بازیگر از یک قاره آمده، فیلمبردار از قاره‌ای دیگر، سرمایه‌گذار از جای سوم، و تدوین‌گر پشت لپ‌تاپش در کشوری کاملاً متفاوت نشسته است! این یعنی سینما جهانی شده، بدون ویزا و گذرنامه. در این میان، تولید مشترک با همان Co-Production تبدیل به رمزی شده برای ورود فیلم‌ها به جشنواره‌های جهانی، پخش در سالن‌های سینمایی بین‌المللی و البته جذب حمایت مالی و فنی. در واقع، وقتی پای یک پروژه بین‌المللی در میان است، پای دیپلماسی فرهنگی که هم به میان کشیده می‌شود. اما سینمای ایران کجای این نقشه جهانی ایستاده؟ طبیعتاً کار بین‌المللی در قالب تولید مشترک اشتباه نیست و می‌تواند انجام شود اما مطمئناً بستر و روال آن درست تعریف شود.

— نگاهی به اعداد؛ متوسط رو به بد

جدولی که در ادامه گزارش بررسی شده، نشان می‌دهد همکاری ایران با ۲۱ فیلم در قالب تولید مشترک از سال ۱۳۷۲ تا امروز شکل گرفته است. برخی از این آثار، صرفاً در سطح جشنواره‌ها دیده شدند، اما تعدادی نیز به‌طور عمومی در ایران اکران شدند و حتی موفقیت‌های اقتصادی نیز به‌دست آوردند. اگر بخواهیم بسیار خوش‌بینانه به این جدول نگاه کنیم، باید به گفتن «خدا را شکر که ما هم در کارنامه سینمای ایران، محصول مشترک داریم» بسنده کنیم. اما در واقع، این میزان آن هم برای بیش از ۳۰ سال، عدد کمی است. مخصوصاً که به جز موارد محدودی، دیگر تولیداتی که با این ویژگی تولید شدند، شامل استقبال عمومی نشدند.